

İDARE MERKEZİ
ANKARA, İstanbul Caddesi
Maarif Eminliği yanında
İSTANBUL BÜROSU
İstanbul, Ankara Caddesi
No - 87

HAYAT

Fiatı her yerde 15 kuruş
Seneliği, posta ile 7.5 Türk Lirası
(Ecnebi Memleketlere 7.5 Dollar)
Abona ve ilan için İstanbul bürosuna
muracaat edilir
Yazı işlerinin mercii Ankara
merkezidir

Hayata, daima hayata.. Dünyaya daha çok hayat katalım!

—NIETSCHE—

Cilt: IV

Ankara, 4 Teşrinievvel, 1928

Sayı: 97

Musahabe

ŞEHİR İDARELERİ VE İÇTİMAİ TERBİYEMİZ

Şehircilik bir meslektir. Bir şehrin idaresi etraflı düşünüldüğü takdirde, fevkal'ade güç ve müz'icidir. Bu itibarla şehir idare etmek san'atı, alel'ade bir zekâ işi deyildir. Bir şehri idare edenin geniş ve etraflı kabiliyet ve zekâ sahibi olması lâzımdır.

Şehirlerin matluba movafık bir şekilde idaresi memlektin medeni ve içtimai terekkesine çok yardım eder. Hele bizim gibi yeni ve çok cezri inkılaplara sahne olan bir memlekette, şehirciliğin medenî ve içtimai ehemmiyeti çok daha büyüktür.

Şehirciliği, şehrin lağım işlerini hal etmekten, şehirde geniş ve bakımsız yollar açmaktan ve göze batan bir iki noktada yaldızlı iş görmekten ibaret ad edenler çok aldanırlar. Bir şehir, bütünlük halinde düşünölmeye ve bakılmaya muhtaçtır.

Hatta demokrat olan milletlerin şehirleri, fukara muhitlerinde, serseri ve canilerin oğrağı olan yerlerde daha ziyade itina görmelidir. Tenha karanlık ve dar sokaklar, kuytu ve korkunç yerler, mülevves ve loş meyhaneler feñalı ve fezahati körükleyen âmillerdir.

Şehirlerin bu gibi iptidaî hal-leri iyi ve faydalı olması ihtimali olan gençlere bir nevi « İctimai mezar » makamına geçer. Bir şehrin

iptidaî manzarası ve iptidaî hayatı şehir sakinlerinin medeniyet imtihanında iyi numara almasına kat'î surette manîdir.

Uzun muddet iptidaî bir şehirde yaşamak ve hayatını kazanmak mecburiyetinde olan bir insan Avrupada yetişmiş olsa dahi, ergeç şehrin hususiyetlerine intibak etmeye mecbur kalır. Avrupada yaşadığı müddetçe tahta kurusunun ve kaşınının ne olduğunu unutan, her gün muntazaman banyosunu alan, toz ve pislikten nefret eden ve her hususta muntazam çalışmayı itiyat etmiş olan bir kimse, iptidaî bir şehre dönünce ilk ayların müthiş râhatsızlığını müteakip, tedricen eski medeni hayat tarzını değiştirmek ve yeni iptidaî hayata uymak mecburiyetinde kalır.

Ben Avrupa sokaklarına tükürmeyi aklıma bile getirmem. Çünkü beni, yalnız insanların deyil, tükürdüğüm sokağın ve etrafındaki ağaçların bile tayip ettiğine zahir olurum. Halbuki burada sokak köşelerinde pislik meşherlerini görünce, tükürmek derhal fena bir şey olmaktan çıkar.

Demek oluyor ki medeni olmayan bir şehir halkı, kendiliğinden, iptidaî ve gayrimedenî bir takım itiyatların esiri olur. Halbuki insanlara iyi itiyatlar kazandırmak bir vazifedir. Bunu bir taraftan mek-

tebler tîmin etmeye çalışırken diğer taraftan şehirler kazandırmaya çalışmak mecburiyetindedir.

Avrupada bir konserde, bir sinema ve tiyatrodaki etrafınızdakileri taciz etmek imkânsızdır. Taciz edersek, muhakkak, halkın ve inzibat kuvvetlerinin hismine uğrarız. Bu gibi yerlerde, umumun menfaati, şahsî kaprislere hiç bir zaman feda edilemez. Filyaki Avrupa şehirlerinde «Çimenlere basmak yasaktır!.. falan yerde sigara içilmesi polisçe memnudur! falan saatten sonra çocukların şu ve bu gibi yerlerde bulundurulması şiddetle memnurdur!..» gibi kayıtlara çok ras geliyoruz. Dün için tabii ve zaruri ad edilen bu gibi memnuiyetlerin bu gün ancak şekli bir kimeti vardır. Zira umumun menfaatına tealluk eden bir şeyi hiç kimse, şahsî keyf ve hevesine alet etmeyi aklına getirmez.

Bir şehir halkına « Umumun menfaati her şeyin üstündedir! » zihniyetini ve şuurunu aşılacak ve bunu bir itiyat haline kalb etmek, şehir namına olduğu kadar, bilhassa memleket ve millet namına nihayetsiz derecede faydalıdır. Millî refah ve seadet bir azda bu prensipin umumîleşmesine bağlıdır. Umumun menfaatını gözetenler, aynı zamanda irade ve seciyelerini de kuvvetlendirir. Zira girdiğimiz ve

Yeni harfler ve coğrafî isimler

امكانسزدر . چونكه پوكا تشبث ايديلهك اولورسه توركجهده موجود اولايان برچوق يكي حرفله احتياج كوروله جكدرد . بونلرك يالكنز تقریبی تلفظلى تشبته چاليشلسه اوزمانده لاتین حرفيله يازلش موجود شكلكردن فرقلى يكي برطاقم كلهلر اورتايه چيقاچقدر . اكودغروسى بين الملل مخابراتده قوللانيلان شكلكرى ، يعنى فرانسز ، انگليز ويا آلمان املالردن برينى قبول اتمك موافق اوله جقدر . انگليز ويا آمريكان نفوذى آلتنده بولونان مملكتلر ايچون انگليز ، فرانسز سياسى حاكيتى آلتنده بولونان يرلر ايچون طبيعى فرانسز طرز تحريرى شايان توصيه ايسهده يكي حرفلر يزه واما قاعده ليزه نظراً آلمان ويا انگليز طرز تحريرينك دها زياده يرطوتاجنى آكلاشيلور . مثلاً فرانسزلرك Canton ، Luçon ، Timbuctou شكلكنده يازدقلى بوكله لرى آلمان و قسماً انگليزلر kanton ، Luzon ، Timbuktu طرزنده بزم املامزه دها ياقين بر شكلكده يازارلر .

كوروليوركه هر هانكى زمريه منسوب اولورسه اولسون بوتون جوغرافى اسملر اوزرنده يكان يكان تدقيقده بولونمق و اوصورتله لسانزه مال ايدمك ايچاب ايدويور . بوراده سطحى بر صورتده تماس ايتديكمز بو مسئلهلر اوزرنده بالخاصه توركيه يه عائد جوغرافى اسملر حقنده ديكر مقاله لريزده دها فضله ايضاحات ويرمه يه چاليشه جفز .

Hamit Sadi

د کير

هانكى حسك پارماغى دوقوندى كه ده ريكه ، دوشدى بر كيزلى آتش صالقيجى ايجريكه . هانكى كابوس باصدي كه سنى اويقولركده ، بردنبره جهنم قاينادى صولركده . اورتولدى باشدن باشه تنك برياض ترله ، اينجهك كوپوكلرله ، دوماندن كوپوكلرله . هانكى درد قالدی سويله ، باغريكه اوشوشمه ين ، هانكى اولوم شريقيسى بوديلندن دوشمه ين . هانكى اوفكه يله يوزك بويله قاريشدى يرر ، سكا يامى باقديلر ، برسوزمى سويله ديلر . برشى ديكلمه آرتق ، آرتق برشى ديكلمه ! چاغير بوتون مضطرب روحلى جهنمه . قارشيكه ساحل ، قايا ، انسان ، كيم چيقارسه وور ، وور باشنه دنياده سرت اولان نه وارسه وور ! صال هر طرفدن ، كوكدن ، داغدن ، نچر دهن سال ، نهايت قاله قاله دنياده بر كيشي قال !

حبيب فاضل

لسانه كيرمش اولان معروف و مشهور كلهلره منحصر اولاليدر . برده صوك زمانلرده بسيط ترجمه لره لسانزه نقل ايدلش اولان خطالى كلهلر بو زمريه دن خارج طوتاليدر . مثلاً «آدرياتيک دكيزى ، روشوز طاغلى» يرينه «Adria denisi ، Rocky Mountains» ديمك دها دوغريدر .

بعض جوغرافى اسملر هر لسانه ترجمه ايديلهرك نقل ايدلكنده دره بواصول بالخاصه دكيز اسملرنده پك زياده جاريدر . قارالرده بعض طاغ و اراضى اسملى ده ترجمه ايدلكنده ايسهده ياواش ياواش محلى اسملر غالب كلكده در . «ارض جديده و ارض النار» تعبيرلى يرينه New foundland و Tierra del Fuego اسملى تعميم ايتكنده در . چونكه نهايتى كله يه جك اولان بو ترجمه غير تكشلكنك پك فنا بر طرزده استعمال ايدلديكى ده واقعدر . يالكنز هر ملت طرفندن ترجمه ايديلن جوغرافى اسملر ، بالخاصه دكيز اسملى شيوه مزه اويغون بر طرزده توركجه لشدريليدر .

II — توركجهده خصوصى تلفظلى اولايان جوغرافى اسملره كلنجه بونلرده ايكي قسمه تفريق ايديله بيلير :

1 — اصلنده لاتين حرفيله يازيلانلر . لسانلرينى لاتين حرفلريله يازان ملتلكر كنديلرى ايچون قبول ايتدكلى تحرير طرزى اساس اولارق آلتاليدر . يعنى لاتين حرفى قوللانان ملتلدن جوغرافى اسملر عيناً نقل ايدلى ، مثلاً : Bordeaux ، Liverpool ، Philadelphia يازماليدر . فقط بو موقعلرك محلى تلفظلى لغتلرده و علمى اثرلرده آيريجه كوسترلك ايچاب ايدر . بونكله برابر بو زمريه يه عائد كلهلرده بعض كوچوك تعديلاتهده جواز و يرله ليدر . مثلاً ، بز «C» حرفى «ج» اوله رق قبول ايتديكمز ايچون بواساسه كوره يازيلان كلهلرى خلق «-cali-fornia ، Corsica ، Carpat» كې كلهلرى «كاليفورنيا ، جورسيجا ، جاربات» ديه اوقوياچقدر . بوكاميدان ويرمه مك ايچون آلمانلرجهده تطبيق ايديلن اصوله تبعاً بزه بوكله لرى «Korsika ، Kalifornia ، Karpas» ديه يازه بيلير . بو سبيله بو زمريه دن اولان كلهلرده متخصص برهيئت طرفندن بردفقه تدقيق ايدلكن صوكرا لسانزه نقل ايدله ليدر .

2 — نهايت لاتين حرفى قوللانيلمايان يرلرده كى جوغرافى اسملر كلير . لاتين حرفلردن غيرى حرفلره يازيلان كلهلرك املاسنى محافظه ايديلهرك لسانزه نقل

هنوز توركجه دوغرو و مفصل بر اطلاسه مالك دكاز . بونك سسبىنى علمى فعاليتك نقصانندن زياده اسكى حرفلرك كفايتسزلكنده آرامالى يز . عرب حرفلريله وجوده كتيريلن خريظه لرده رنگلره كوسترلك ايسته نن برچوق ايضاحات اوزون كشيده لى يازيلرله اورتوله رك ، خريظه دن بلكه نن فائده تامين ايديله ميوردى . عين زمانده جوغرافى اسملرك نه املاسنى ، نه ده تلفظلى دوغرو بر صورتده لسانزه نقل قابل اوليوردى .

يكي تورك حرفلى سايه سنده آرتق بزه منتظم و هر صورتله قابل استفاده آطلاس و خريظه لره مالك اوله جفز ديمكدرد . يالكنز جوغرافى اسملرك يكي حرفلره توركجه يه ناصل نقل ايديله جكى مسئله سنده براز توقف ايتمه مز ايچاب ايدر . بو انتقال دورى انناسنده ياييله جق كوچوك بر دقتسزلك بر جوق خطالرك تمامى ايدوب كيمه سنه سبب ويره جكندن ظاهراً بسيط ، فقط حقيقتده پك گرفت اولان بو مسئله اوزرنده نه قدار فكر مزى يورساق يريدر .

عموميتله ير يوزنده كى كوى ، شهر ، طاغ ، نهر و ده كيز اسملرينك دوغرو تلفظلى مختلف يازيلرله تشبث ايدلش اولوب بو بوك بر قسقى لاتين و اسلاو حرفلريله بر قسقى ده چين ، عرب و سائر حرفلره يازلشدر . بونلرك محلى تلفظ و املالرينى تحقيق ابي مشكلدر . برده شيمدى يه قدار لسانزه كيرمش اولان جوغرافى اسملرك اكثريسى ده خصوصى بر تلفظه مالك اولشلردر ، بو اسملرك دوغرى تلفظلرينى تعميم ده ايكنجى بر مسئله تشكيل ايدر . بو صورتله ديل انجمنك وضع ايتديكى اساسات دائره سنده يكي تورك حرفلريله يازه جفمز جوغرافى اسملى مختلف زمريه لره آيريلير :

I — اولاً توركجهده خصوصى بر تلفظه مالك اولان جوغرافى اسملى تدقيق ايدلم . تاريخى مناسبتر دولاييسيله چوقدنبرى لسانزه كيرمش اولان برچوق جوغرافى اسملرك اكثريتله اصلندن فرقلى بر تلفظه تابع اولشلردر . مثلاً ونديك ، ويانه ، لوندرا . « كې كلهلرك محلى املاو تلفظلى «Wien ، Venezia ، London» در . بونلرى عيناً ويا تلفظ اسانسه كوره نقل ايتكندنس يكي حرفلر يزه « Venedik ، Viyana ، Londura » شكلكده يازمق هر حالده دها موافق اوله جقدر . معمافيه مكتب كتابلرنده و علمى اثرلرده بو اسملرك ياننده محلى تلفظ و املالرك تشبثى ايچاب ايدر .

يالكنز بو قاعده نك شمولى داخنده بولنان كلهلرى تعين اولدجه مشكلدر ؛ دها زياده خلق